

**Біологічні дослідження –2015: Збірник наукових праць. –
Житомир: ПП«Рута», 2015. С.152-153**

УДК 595.426: 594.141

**ЗАРАЖЕНІСТЬ МОЛЮСКІВ РОДИНИ UNIONIDAE (MOLLUSCA:
BIVALVIA: UNIONIDAE) ВОДЯНИМИ КЛІЩАМИ РОДУ
UNIONICOLA (ACARI: HYDRACARINA: UNIONICOLIDAE) У
ВОДОЙМАХ І ВОДОТОКАХ УКРАЇНИ**

Т. В. Шевчук

Житомирський державний університет імені Івана Франка, вул. Бердичівська,
40, Житомир, 10008, Україна

Молюски родини Unionidae Rafinesque, 1820 відіграють важливу роль в існуванні гідроценозів. Однак внаслідок антропогенного впливу спостерігається загальна деградація водних екосистем і скорочення щільності населення перлівницевих у водоймах і водотоках України [2]. Крім того молюски досить часто заражені кліщами роду *Unionicola* Haldeman, 1842, що може бути ще однією із причин масового зникнення уніонід.

Дослідження деяких авторів показали, що водяні кліщі здатні пригнічувати життєдіяльність та плодючість своїх хазяїв, живлячись їхніми тканинами [3, 4, 5]. Саме тому вивчення впливу водяних кліщів на організм перлівницевих набуло особливої актуальності.

Метою дослідження було дослідити екстенсивність інвазії молюсків родини Unionidae водяними кліщами роду *Unionicola* у водоймах і водотоках України.

Збори матеріалу проводили у 2008-2011 рр. Всього досліджено 258 пунктів. Молюсків добували вручну, проводили їх видову ідентифікацію [1, 6]. Визначали екстенсивність інвазії перлівницевих. В цілому було обстежено 4534 екз. уніонід і 3550 екз. кліщів.

Проведені дослідження показали, що в українських гідроценозах заражені водяними кліщами роду *Unionicola* як нативні види (*Unio tumidus* Philipsson, 1788, *U. pictorum* Linnaeus, 1758, *U. crassus* Philipsson, 1788, *Anodonta cygnea* Linnaeus, 1758, *A. anatina* Nilsson, 1822, *Pseudanodonta complanata* Rossmässler, 1835), так і вид-вселенець *Sinanodonta woodiana* Lea, 1834.

Так, 1413 із 4534 (31,16%) досліджених молюсків родини Unionidae виявились зараженими водяними кліщами, причому і самці, і самки були інвазовані майже однаково (32,27 і 29,95% відповідно), а «зяброва вагітність» самок не була перешкодою для відкладання водяними кліщами яєць у зябра молюска.

У цілому показник екстенсивності інвазії для підродини Unioninae Fleming, 1828 становив 25,68%, що в 1,7 разів менше, ніж для Anodontinae Rafinesque, 1820 (44,51%).

Серед молюсків підродини Unioninae в об'єднаній вибірці найбільшу екстенсивність інвазії мав *U. tumidus*, який серед перлівницевих має одну з

найбільших частоту трапляння (33%). Так, 420 (30,22%) із 1390 досліджених особин цього виду виявились зараженими водяними кліщами роду *Unionicola*. Найменша екстенсивність інвазії зафіксована серед молюсків *U. crassus* (55 із 409 особин були інвазовані кліщами роду *Unionicola*), який є серед перлівницевих найрідкіснішим (частота трапляння становить 13%).

Із об'єднаної вибірки перлівницевих підродини Anodontinae найбільшу екстенсивність інвазії мала *A. cygnea* хоча частота трапляння цього виду є однією з найменших (частота трапляння становила 10%). Так, 123 (75,00%) із 164 досліджених особин були інвазовані паразитами. Слід відмітити, що це один із найбільших показників зараженості серед інших видів перлівницевих. Майже у 1,7 рази екстенсивність інвазії молюсків *P. complanata* котрий має найменшу частоту трапляння (8%) менша від *A. cygnea*. Найменшим ступенем ураження водяними кліщами в межах підродини характеризується *A. anatina* який є наймасовішим видом (частота трапляння становила 35%). Зараженими виявились 480 (40,30%) із 1191 досліджених особин цього виду.

Зауважимо, що ступінь зараження водяними кліщами роду *Unionicola* виду-вселенця *S. woodiana* є невисоким. Так, кліщі були виявлені лише в 13 (8,60%) із 151 обстежених молюсків.

Слід відмітити, що статистично достовірних відмінностей зараженості самців і самок в об'єднаній вибірці перлівницевих не виявлено.

Отже, відмічена висока екстенсивність інвазії перлівницевих робить дослідження актуальним і потребує подальшого вивчення впливу водяних кліщів роду *Unionicola* на організм молюсків.

Література

1. Васильєва Л. А. Перлівницеві Unionidae (Bivalvia) фауни України: алозимна й морфологічна мінливість : автореф. дис. ... канд. біол. наук : 03.00.08 «Зоологія» / Л. А. Васильєва. – К., 2011. – 23 с.
2. Янович Л. М. Сучасне поширення та популяційні характеристики перлівниці звичайної *Unio pictorum* Linnaeus, 1758 (Mollusca: Bivalvia: Unionidae) в основних річкових басейнах України / Л. М. Янович, М. М. Пампура // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. – 2012. – №2 (51). – С. 319-323. – (Серія: Біологія).
3. Baker R. A. Tissue damage and leucocytic infiltration following attachment of the mite *Unionicola intermedia* to the gills of the bivalve mollusc *Anodonta anatina* / R. A. Baker // J. Invertebr. Pathol. – 1976. – 27. – № 3. – P. 371-376.
4. Davids C. The relations between mites of the genus *Unionicola* and mussels *Anodonta* and *Unio* / C. Davids // Hidrobiologia. – 1973. – V. 41. – N. 1. – P. 37-44.
5. Hevers V. J. Biologisch – ökologische Untersuchungen zum Entwicklungszyklus der in Deutschland auftretenden *Unionicola* Arten (Hydrachnellae, Acari) / V. J. Hevers // Archiv für Hydrobiologie. Supplement. 52. – Stuttgart, April. – 1980. – № 3. – S. 324-327.

6. *Glycer P.* Süßwassermollusken / P. Glycer, C. Meier-Brock. – Hamburg : DJN, 1998. – 136 s.